

พัฒนาการของโครงสร้าเช่าบ้านท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียง
วิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง

โศตาร ลีนบางเตีฆว

คุษฎีนิพนธ์เอนอต่อมหาวิทพาธัษรามค้ำแหง
เป็นตาระดมบูรณ้ขอเการศึกษาตามหลักฐทรปริญญา
ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
ปีการศึกษา 2554

พัฒนาการของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียง:
วิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง

โอพาร ถิ่นบางเตียว

คุษฎีนิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นสาระสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
ปีการศึกษา 2554

THE DEVELOPMENT OF LOCAL POWER STRUCTURES IN THE
EASTERN REGION: A POLITICO-ECONOMIC ANALYSIS

OLARN THINBANGTIEO

A DISSERTATION PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
(POLITICAL SCIENCE)

2011

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องคุณิพนธ์ พัฒนาการของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออก:

วิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง

ชื่อผู้เขียน นายโอฬาร ถิ่นบางเตียว

สาขาวิชา รัฐศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. สุชาติ ศรียารัตนย)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้คุณิพนธ์ฉบับนี้เป็นสาระสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาคุณิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมล พุทธิพิธ)

.....รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโครงการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. จิรโชค วีระสย) ปรัชญาคุณิพนธ์บัณฑิตทางสังคมศาสตร์

คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. จิรโชค วีระสย)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สมธิ บางยี่ขัน)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญเสริม บุญเจริญผล)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์)

.....กรรมการผู้แทนจากคณะกรรมการบริหาร

(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สานต์ พันธูลาภ) โครงการปรัชญาคุณิพนธ์บัณฑิตทางสังคมศาสตร์

บทคัดย่อ

246771

ชื่อเรื่องคุณฉันทิพนธ์ พัฒนาการของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียง:
วิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง
ชื่อผู้เขียน นายโอฬาร ถิ่นบางเตียว
ชื่อปริญญา ปรัชญาคุณภิวัฒน์
สาขาวิชา รัฐศาสตร์
ปีการศึกษา 2554

คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณฉันทิพนธ์

1. อาจารย์ ดร. สุชาติ ศรียารัตนย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์
3. อาจารย์ ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการการก่อรูปขึ้นของชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย การตกผลึกของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น กระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของกลุ่มชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมือง การสถาปนาอำนาจและการจัดองค์กรของชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นภายใต้โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น และกระบวนการต่อสู้เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดต่าง ๆ ของกลุ่มชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมือง-ท้องถิ่นภายใต้โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง

การวิจัย พบว่า การก่อรูปขึ้นของชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงในปัจจุบันนี้มีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัดตามบริบทแวดล้อมของจังหวัด เช่น เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ฐานทางเศรษฐกิจและบริบทการเมืองของแต่ละจังหวัด การวิจัย พบว่า กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองในภาคตะวันออกเฉียง มีลักษณะการกระจุกตัวของอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ

ในรูปตระกูลใหญ่ภายในจังหวัดเพียงไม่กี่ตระกูลแตกต่างกันไปที่เป็นผู้ที่สามารถควบคุมและครอบงำอำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดจนตกผลึกเป็นโครงสร้างอำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดและมีผลสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมทางการเมืองตลอดจนความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในจังหวัด

กลุ่มตระกูลชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองได้ผ่านกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจมาอย่างยาวนานจนมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมีลักษณะเป็นนายทุนท้องถิ่น และได้แปรความร่ำรวยและสถานภาพสูงทางเศรษฐกิจให้กลายเป็นอำนาจทางการเมืองจังหวัด

กระบวนการต่อสู้เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองภายใต้โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีความสัมพันธ์กับกระบวนการสะสมทุนทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของตระกูลชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองกล่าวคือ

กระบวนการต่อสู้เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของตระกูลชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มต้นจากการเป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมืองระดับชาติ พรรคการเมือง ที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่อิทธิพลการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำระดับจังหวัด มักขอความช่วยเหลือสนับสนุนจากจากกลุ่มชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองในฐานะหัวคะแนนหลัก อาศัยกลไกเครือข่ายของกลุ่มชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมือง

นอกจากการช่วยเหลือและสนับสนุนนักการเมืองระดับชาติแล้ว การวิจัย พบว่า กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองในแต่ละจังหวัดจะผลักดันคนในตระกูลเข้าสู่อำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการการสถาปนาอำนาจของตระกูลชนชั้นนำเพื่อก้าวขึ้นเป็นตระกูลชนชั้นนำทางการเมืองระดับจังหวัดโดยการสนับสนุนคนในตระกูล เครือข่ายพันธมิตรทางการเมือง เข้าสู่อำนาจทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ภายในจังหวัด เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) รวมถึงตำแหน่งทางสังคมอื่น ๆ ในจังหวัด

246771

การสถาปนาอำนาจของชนชั้นนำระดับจังหวัดนอกจากอาศัยระบบอุปถัมภ์
เครือญาติ การวิจัยของผู้วิจัยยังพบว่า กลุ่มชนชั้นนำได้มีการสร้างเครือข่ายพันธมิตร
ทางการเมืองในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัด โดยกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมือง
แก่เครือข่ายพันธมิตรทางการเมือง และการสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ในจังหวัด นำไปสู่
การก่อรูปขึ้นขององค์กรชนชั้นนำทางการเมืองระดับจังหวัดภายใต้อิทธิพลของตระกูล
ใหญ่ในจังหวัด เข้ายึดครองพื้นที่อำนาจทางการเมืองไว้ในกลุ่มของตนเองให้มากที่สุด
เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองของตระกูลชนชั้นนำและเครือข่ายพันธมิตร
ทางการเมือง

ABSTRACT

246771

Dissertation Title The Development of Local Power Structures in the
Eastern Region: A Politico-economic Analysis

Student's Name Mr. Olarn Thinbangtieo

Degree Sought Doctor of Philosophy

Field of Study Political Science

Academic Year 2011

Advisory Committee

1. Dr. Suchart Sriyaran	Chairperson
2. Assist. Prof. Dr. Chaiyon Praditsil	
3. Dr. Preecha Piamphongsan	

In this dissertation, the researcher investigates the developmental formation of a class of people who have wielded political power in the eastern region of Thailand. The researcher further inquires into the crystallization of local power structures and the process in the course of which accumulated were the economic, political, and social capital of the class of people wielding political power. Additionally, the researcher examines the establishment of power held by this class and how it was organized through the exercise of local political power as a part of the local power structure. Furthermore, the researcher takes account of the process of struggle for obtaining political power by the class of people holding local power within the local power

structure in various provinces. Finally, in carrying out this investigation, the researcher uses a qualitative historical method in conjunction with politico-economic analysis.

Findings are as follows:

The formation of the class of people holding political power in the local power structures in the eastern region at present differs in each province in accordance with the circumambient context in each province, including historical conditions, the economic base, and the political context.

Nevertheless, the researcher still found that this class of political leaders in the eastern region was characteristically able to concentrate politico-economic power through the control and domination exercised by a few large families in the provinces. This family domination eventually crystallized into a form dominating provincial power structures concomitant with eventual control over political behaviors and power relations in the provinces. The families of the class of people wielding political power have long since passed the stage of capital accumulation so that the wealth they command reflects high economic status, thereby allowing to exert provincial political power.

The process of struggle to obtain political power of this class of people was found to be correlated with being leaders in obtaining votes in national elections. Political parties sending candidates to participate in national elections often ask for support from the class of people under examination, especially in the case of the members of this class who have been among the leaders in obtaining votes. But to become such a leader commences with obtaining political power through using the operational mechanism of the networks

controlled by the class of people wielding provincial political power.

Besides providing support and assistance for national politicians, the researcher found that the class of people wielding political power in each province will initially push family members to strive for gaining provincial political power, thereby gradually establishing itself as a family wielding high levels of provincial political power. Operationally this is done through channeling support to family members or fellow members of alliance networks, including those who have become members of the House of Representatives, members of the Senate, administrators and members of local administration organizations, area administration leaders (subdistrict headmen or village headmen), and those holding other prestigious social positions in the provinces.

The researcher also determined that the establishment of the power of the class of leading people at the provincial level not only depends on patronage and kinship system, but also depends on the building of political alliance networks by these groups of leading people in various areas of the provinces in question. The politico-economic benefits are distributed throughout the political alliance networks. The creation of patronage networks in the provinces leads to the formation of organizations of leading political figures who are under the influence of large and powerful families. These figures wield political power in the areas controlled by their groups to the greatest feasible extent, a state of affairs redounding to the benefit of the families of the class of leading people and members of their political alliance networks.

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาของครูที่คอยชี้แนะ คอยให้คำปรึกษา และการแนะนำในทางวิชาการอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ตลอดจนการสละเวลาตรวจแก้ไข แนะนำความบกพร่องอยู่ตลอดเวลา จนผู้วิจัยสามารถพัฒนาคุษฎีนิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ได้สำเร็จ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. กระทบ ทงธรรมชาติ และรองศาสตราจารย์สมนึก แดงเจริญ ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ชี้แนะเพิ่มเติมเพื่อการวิจัยในระดับปริญญาเอกของผู้วิจัยให้สมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร. สุชาติ ศรียารัตนย ประธานกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์ ที่คอยใส่ใจดูแล ในการปรับปรุงแก้ไขอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยอยู่ตลอดเวลา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ ในฐานะกรรมการคุษฎีนิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำชี้แนะเพื่อให้คุษฎีนิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์และมีค่าในทางวิชาการยิ่งขึ้น

ตลอดจนคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร. จิรโชค วีระสย รองศาสตราจารย์สนธิ บางยี่ขัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญเสริม บุญเจริญผล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์ และรองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สานต์ พันธุลาภ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และญาติ พี่น้องในตระกูลถิ่นบางเตียว ที่ได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาอย่างถึงที่สุด เป็นแรงบันดาลใจสำคัญและ ทำให้ความใฝ่ฝันของผู้วิจัยให้ลูกโซนอยู่ตลอดเวลาแม้ในยามที่ท้อแท้สิ้นหวัง ตลอดจน นำใจของผองเพื่อน มวลมิตรสหาย นิสิต ที่คอยถามถึงด้วยความห่วงใยด้วยดีตลอดมา

โอพาร ถิ่นบางเตียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(10)
สารบัญตาราง	(14)
สารบัญภาพประกอบ.....	(16)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามวิจัย	10
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ขอบเขตการวิจัย.....	10
วิธีวิทยาในการวิจัย (methodology in research)	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
นิยามศัพท์เฉพาะ	19
2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
องค์ความรู้เกี่ยวกับ โครงสร้างอำนาจในต่างประเทศ	20
องค์ความรู้เกี่ยวกับ โครงสร้างอำนาจในประเทศไทย.....	42
กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น.....	81
3 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียง.....	89
ลักษณะการตั้งชุมชนภาคตะวันออกเฉียง.....	95
พัฒนาการทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียง.....	97
การสร้างท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ ราชบุรี.....	116
สังคมทวิลักษณ์แห่งการพัฒนาของจังหวัดระยองในปัจจุบัน	123

บทที่	หน้า	
4	โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชั่วคราวเดี่ยว	127
	จังหวัดชลบุรี: ครอบคลุมปทุม	128
	จังหวัดสระแก้ว: ครอบคลุมเทียนทอง	158
5	โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบสองชั่วคราว	189
	จังหวัดฉะเชิงเทรา: ลักษณะโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น	
	สองชั่วคราวภายใต้อิทธิพลของตระกูลฉายแสงและ	
	ตระกูลตันเจริญ	190
	ตระกูลตันเจริญ: บ้านใหญ่พนมสารคาม	226
	จังหวัดนครนายก: โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นสองชั่วคราว	
	ภายใต้อิทธิพลของตระกูลอิสระเสนารักษ์และ	
	ตระกูลกิตติชนเสนา	262
	เส้นทางชีวิตทางการเมืองของตระกูลกิตติชนเสนา	286
	กระบวนการต่อสู้เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองภายใต้อิทธิพล	
	ของ 2 ชั่วคราวตระกูลอิสระเสนารักษ์และตระกูลกิตติชนเสนา	292
6	โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบสามชั่วคราว	319
	จังหวัดปราจีนบุรี โครงสร้างอำนาจและชนชั้นผู้มีอำนาจ	
	ทางการเมืองในจังหวัดปราจีนบุรี	320
	จังหวัดระยอง ภายใต้โครงสร้างอำนาจแบบสามชั่วคราว	389
7	โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบไม่มีชั่วคราวชัดเจน	433
	จังหวัดจันทบุรี: โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบมีชั่วคราวชัดเจน	434
	จังหวัดตราด: ลักษณะโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบไม่มี	
	ชั่วคราวชัดเจน	443
8	ข้อค้นพบจากการวิจัยและข้อเสนอแนะทางวิชาการ	460
	บทสรุปข้อค้นพบจากการวิจัย	460

บทที่	หน้า
การอภิปรายผลการศึกษาในเชิงทฤษฎีและนัยที่ได้จากการศึกษา.....	486
ข้อเสนอแนะทางวิชาการจากการวิจัย	492
บรรณานุกรม.....	497
ประวัติผู้เขียน	526

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 การเปลี่ยนแปลงของระบบอุปถัมภ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามแนวคิดของ James C. Scott	44
2 ผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	216
3 ผู้สมัครเลือกตั้ง ส.ส. เขตเลือกตั้งที่ 2 (ฉะเชิงเทรา)	220
4 ผู้สมัครเลือกตั้ง ส.ส. เขตเลือกตั้งที่ 1 (ฉะเชิงเทรา)	221
5 แบบแบ่งเขตรายชื่อและคะแนนของผู้สมัครทั้งหมดในจังหวัดนครนายก วันที่ทำการเลือกตั้ง วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544	297
6 ผลการเลือกตั้ง ส.ส. จังหวัดนครนายก วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550.....	317

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
1 กราฟแสดงผลิตภัณฑ์จังหวัด ปี พ.ศ. 2523-2542	122
2 ตัวแบบ (model) การอธิบายการก่อรูปของชนชั้นนำทางการเมือง และ โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียง.....	479